

Activitat 9

Consideracions prèvies

Per a Primer Cicle, o sempre que es consideri necessari, es pot fer aquesta Activitat abans de la lectura de "El tresor perdut del Titicaca".

Per això es necessiten jocs de Jenga, o una cosa similar, en el qual es canviaran les regles, ja que, a diferència d'aquest, ara es tracta d'extreure el màxim nombre de fitxes, sense tornar-les a col·locar. Guanya el grup que més fitxes extregui sense que se li ensorri la torre.

Cal dividir la classe en grups de cinc o sis persones, de les quals una actua com a observador/a, per vetllar perquè no es facin trampes, i per anotar l'estratègia d'actuació del grup.

Abans de començar, mentre els del grup preparen la seva estratègia i munten la torre, cal retirar-se amb els observadors i comentar quin serà el seu paper:

- Han de vetllar perquè es compleixen les normes.
- Els grups poden treure peces de qualsevol manera, sempre que ho facin una a una.
- Si la torre s'enfonsa, no poden tornar a muntar-la.
- Són observadors/es, no poden assessorar el grup sobre la forma d'extreure les peces de la torre.

Advertir especialment els observadors/es que és perfectament vàlid extreure totes les fitxes des de dalt (sense seguir les pautes del joc original), realment no és necessari "conservar" l'estructura de la torre, sempre que no caigui.

Desenvolupament

Dividim la classe en grups i demanem que s'asseguin al voltant d'una taula. Se'ls demana que construeixin la torre de fitxes. Després s'explica la dinàmica del joc: *"Cada grup teniu una torre similar, i el joc consisteix que aneu extraient fitxes d'aquesta torre, una a una, per aconseguir la major quantitat possible. Guanya el grup que més fitxes extregui de la seva torre sense que aquesta se li ensorri. Teniu uns minuts per pensar una estratègia i assajar-la si ho necessiteu. Una vegada que l'heu definit i que el vostre observador la coneix, heu de cenyir-vos a ella, no podeu canviar-la. El/la observador/a està en el grup per vetllar per que seguiu l'estratègia acordada, que es compleixin les normes i per comptar el nombre de fitxes que traieu. Qualsevol dubte o pregunta no podeu fer-me-la en veu alta, em crideu i acudeixo al grup per resoldre-la"*.

A continuació, es comença l'Activitat, donant temps per tal que pensin l'estratègia d'actuació i que es resolguin els dubtes que tingui cada grup.

Quan tots els grups hagin acabat d'extreure les fitxes, els observadors/es han d'explicar en veu alta l'estratègia del seu grup i el nombre de fitxes que han extret. També han de fer constar si la torre s'ha esfondrat.

Després, amb tota la classe es passa a una reflexió amb preguntes como aquestes.

- Quan heu pensat l'estratègia del grup, quina era la prioritat que teníeu? Heu plantejat alguna altra consideració? Quina?
- Se us ha ensorrat la torre? A què ho atribuïu?
- Algun grup ha desmuntat la torre des de dalt? En cas afirmatiu, té torre encara aquest grup? Quina diferència existeix amb els grups a qui se'ls ha ensorrat?
- Es pot establir un paral·lisme entre aquest joc amb l'ús i extracció dels recursos naturals del nostre planeta? Deixem que ho comentin.
- Seguint aquesta analogia, què significa que se'ns hagi enfonsat la torre? I de què són representatius els grups que s'han quedat sense extreure-la íntegrament?

Activitat 10

Consideracions prèvies

Activitat de **lectura i treball posterior sobre el conte “El tesoro perdido del Titicaca”**. Aquest conte sintetitza la major part dels conceptes que es treballen en els materials d'enguany. Dependent del nivell de la classe, tots aquests temes poden ser treballats a partir de la lectura:

- Sobreexplotació dels recursos. Sostenibilitat.
- Vivim a la Terra, i compartim les regles de la naturalesa i la sort del nostre planeta amb la resta dels éssers vius.
- Conseqüències de les accions humanes.
- Destrucció ambiental.
- Avisos de la Naturalesa. Perill d'ignorar els avisos.
- Migracions.
  - Control de la immigració.
  - Us laboral dels immigrants.
  - Refugiats climàtics.
- Regles del mercat - Monopolis Competència
- Enriquiment-Empobriment
- Malbaratament d'aliments

Desenvolupament

Llegim en grup el conte. En acabat iniciarem una ronda per resoldre dubtes assegurant-nos que han entès el conte.

A continuació, reflexionem sobre el contingut.

- Quants personatges apareixen en el conte?
- Recordeu els seus noms?
- Els apuntem a la pissarra abans d'aprofundir en la història.
- Què mou Pachakúteq a actuar? De quina manera ho fa?
- Quines conseqüències té la seva actuació?
  - Sobre el seu negoci.
  - Sobre els altres cobais productors d'aliments.
  - Sobre l'illa de bogues.
- Què fan els cobais de l'illa quan veuen les conseqüències de la seva tasca extractiva? On ens refugiarem nosaltres quan haurem fet inhabitable la Terra?
- El conte es titula “El tesoro perdido del Titicaca”; com creieu que és aquest tresor? Només les bogues sota l'illa?
- A quina conclusió arribem al final del conte?
- Què és el que més us ha agradat del conte? Per què?

EL TESOR PERDUT DEL TITICACA

M'agrada molt anar a pescar amb la meva àvia.

Sap fer-ho molt bé i és molt hàbil. És clar, porta fent-ho des que era una nena! Quan jo sigui com ella, també seré una pescadora experta. En un bon matí, podem treure, fàcilment, una cistella sencera de peixos. Després vendrem el peix al mercat de Copacabana, i dels diners que en traiem al mercat, l'àvia sempre me'n dóna una mica. Diu que és la paga pel meu treball i com que és meu, puc comprar-me el que vulgui!

Copacabana és una ciutat a la riba del llac Titicaca, que està situat a gran alçada, als Andes, entre Bolívia i Perú. Al voltant de les seves ribes hi ha dues ciutats, Copacabana, a Bolívia, i Puno, al costat peruà. En el llac hi ha pesca, de la qual vivim moltes persones. Però el més cridaner són les bogues, joncs que creixen a les ribes. Amb aquestes plantes es construeixen moltes coses, fins i tot poden formar illes flotants artificials sobre les quals viuen persones.

Avui ens ha anat molt bé. Ha estat un d'aquells dies que sembla que hi ha més peixos de l'habitual, o què tenien moltes ganes de picar l'ham! Quan la cistella era plena, la meva àvia m'ha dit que marxàvem. Jo no ho entenien.

-Si avui se'ns està donant tan bé, -li he dit-, Per què no continuem pescant i així vendrem més en el mercat? Tindriem més diners-, i a mi em donaries més propina! Bé, això no li he dit, però ho he pensat.

-No, Phuyu- m'ha dit ella, - amb el que hem agafat, tenim suficient per menjar a casa i per vendre en el mercat. No necessitem més. Som moltes persones les que pesquem-.

-Ja, àvia, però no passarà res perquè agafem uns quants més; només serà un dia-.

-Una mica que agafem nosaltres, i un altra mica altres persones, i quan ens vulguem adonar, són un munt de peixos que se'n treuen. Creu-me, quan jo era petita, hi havia molts més peixos que ara. El llac, com totes les coses naturals, té el seu ritme i les seves regles, i si ens obstinem a trencar-les, acaba tornant-se'n contra nosaltres. T'explicaré una història que em va ensenyar la meva mare i penso que has de saber-la. Seu al meu costat, Phuyu.

“Això va passar fa molts, molts anys, quan els animals parlaven i encara no vivien persones aquí. Llavors vivien a la vora del llac molts cobais. Fins i tot una comunitat vivia en una illa de bogues, prop de la riba. L'illa era com les d'ara, feta de bogues que s'havien anat col·locant i endurant amb els anys, fins a crear un sòl profund, que surava sobre el llac. Els cobais deien que era el millor lloc per viure, ja que no els arribava cap mena de depredador, i la vida era tranquil·la.

Però el més important era que les verdures que conreaven a l'illa eren molt més riques que les que produïen en terra ferma, i les venien fàcilment en els mercats de les ribes, per la qual cosa els habitants de l'illa eren més rics que molts altres cobais. Molts forasters volien viure en la privilegiada illa, però els seus habitants eren molt gelosos del seu territori, i no deixaven que altres cobais s'hi establissin. És veritat que no hi havia molt d'espai, les cases i les parcel·les ocupaven pràcticament tot, però la resta dels cobais pensaven que això del lloc era una excusa, que, en realitat, els habitants de l'illa no volien compartir la seva pròspera forma de vida amb ningú més.

Patxakúteq, que en quítxua significa “el que canvia el món”, era un dels habitants de l'illa i com els altres, es dedicava a conrear verdures. Però ell era més ambiciós que els altres, i sempre buscava la manera d'augmentar la seva parcel·la de cultiu, a fi de treure'n més diners per la seva producció. Pensant i pensant, un dia se li va ocórrer que podria treure més espai si excavava i es construïa la casa per sota de la superfície. Encara que guanyava poc espai, la seva producció augmentaria una mica. Així que de nit, perquè ningú el veiés, es va posar a excavar a terra dins de casa seva, per crear un túnel que li permetés fer

habitacions. Va treballar força, però no estava content amb el resultat. Costava molt fer lloc per a les habitacions, a més a més, tot era tan fosc que no semblava el millor lloc per viure. A poc a poc es va anar desil·lusionant, fins que, esgotat, es va asseure al terra del túnel. D'allà estant, va notar una flaire estupenda, i es va adonar que venia de les bogues que tenia al seu voltant. Feien una olor tan bona que va provar un tros... i va resultar que era deliciós. Pot ser que haguessin fermentat amb la humitat i la falta de llum; el cas és que estaven més suaus, es menjaven millor i el seu sabor era magnífic, allò era tot un descobriment!

L'endemà, quan va anar al mercat, va decidir portar un manat d'aquestes bogues. La seva olor va cridar aviat l'atenció i tothom n'hi va començar a comprar. El resultat va ser espectacular, les que havia portat es van esgotar ben aviat.

Aquesta és la meva!, es va dir. Ara vendré això, sense dir a ningú d'on ho he tret, i en dos dies, seré el cobai més ric de tota l'illa.

En arribar a casa, el primer que va fer va ser barrar la seva propietat, amb un mur ben alt perquè ningú pogués veure el que feia. Després es va posar a excavar per treure una nova producció. Va treballar tota la nit per portar-la aviat al mercat l'endemà. Va ser un nou èxit. En només una estona ho va vendre tot, per la qual cosa va tornar-se a casa a treure més. Així va seguir uns quants dies, i va tenir tant d'èxit, que en poc temps tenia més demanda del seu deliciós aliment del que realment podia extreure. Per això, va decidir contractar un parell de cobais, de fora de l'illa, perquè treballessin per a ell; d'aquesta manera, cap dels seus veïns podria copiar-li la idea.

Entre els tres, la producció va augmentar ràpidament, i mentre Patxakúteq anava a vendre al mercat, els altres continuaven excavant túnels i traient més i més producció; tanta que, fins i tot, extreïen molt més del que podien vendre. Però Patxakúteq no volia deixar de guanyar més i més diners, per la qual cosa va tenir la idea de baixar el preu, a veure si així augmentaven les vendes i els guanys.

Aviat, molts cobais van començar a comprar més i més i, en pocs mesos, Patxakúteq tenia ja quinze cobais treballant per a ell, per la qual cosa tenia una gran producció i podia vendre molt barat. Era tal l'èxit que fins i tot venien cobais de molt lluny a comprar els seus aliments al mercat. Era tota una revolució!

Tanmateix, tot això va tenir dues conseqüències:

La primera, que com que el preu era molt baix, molts cobais compraven tant que no els donava temps a menjar-ho, per la qual cosa, van començar a llençar el que els sobrava per comprar nous aliments l'endemà, més tendres i saborosos. Mai no s'havia vist que els cobais llencessin aliments!

La segona era més problemàtica. Molts cobais produïen aliments per vendre. Però ara, com que els productes de Patxakúteq era més sucosos i barats, la resta de productors no venien prou i es van anar empobrint.

Però res d'això no semblava importar a Patxakúteq. Tenia ja trenta cobais treballant per a ell. Per cert, tots vivien en la seva petita parcel·la, on havia instal·lat unes tendes. Ara, com els cobais de fora treballaven per a ell, no li importava que visquessin a l'illa.

Mentre continuaven excavant, els túnels i obertures s'allargaven i va arribar un moment en què van aprofundir tant que alguns van començar a omplir-se d'aigua. Al començament era poca, i no li van donar importància.

El gran canvi es va produir quan altres cobais de l'illa van assabentar-se per fi del secret, i es van posar a excavar pel seu compte i a treure bogues del subsòl. Quina competència es va generar! L'afany d'enriquir-se, va crear una bogeria per veure qui produïa més i a més velocitat. Aviat va haver-hi un munt de cobais fent túnels per tota l'illa.

En aquest moment de la narració, la meva àvia em va mirar de forma especial i després va afegir:

-Però, com et vaig dir al principi, les coses naturals, estimada Phuyu, per molt que ens obstinem, funcionen seguint les seves pròpies regles.

-D'acord, àvia, però continua explicant-me-. Ella va moure afirmativament el cap i va prosseguir:

A poc a poc, els túnels es van omplir d'aigua. Al començament era poca cosa, però amb tants túnels, cada vegada entrava més aigua i l'illa en la qual vivien s'anava enfonsant lentament.

Alguns cobais es van adonar i van alertar del que estava passant, però els van dir que eren uns pessimistes exagerats. Patxhakúteq i els altres cobais productors estaven en contra seva. Els van dir que no estaven al dia, que només pretenien evitar que es consumissin els nous aliments que tant agradaven a tothom, que eren massa tradicionals.

El cas és que els cobais van continuar extraient bogues sense preocupar-se de res més, fins que un dia, l'illa sencera va començar a enfonsar-se davant dels ulls de tothom.

Llavors van venir els intents de remeiar-ho. Van aplicar tot el seu saber i tecnologia per evitar l'enfonsament, però ja era massa tard; no es podia aturar. Van haver de donar-se un bon capbussó, encara que van poder arribar tots a la riba. Allí, encara sort, els van acollir els altres cobais. Almenys, aquests van ser uns bons veïns!"

-Des de llavors, els cobais no han tornat a viure en illes del llac i ara caven les seves cases terra endins. Diuen que continuen buscant, en les profunditats, aquelles bogues que tant els agradaven-.

-Àvia, és veritat que Patxakúteq va fer honor al seu nom, vaja sarau es va armar! Entenc el que em dius. M'he obstinat a aconseguir més peixos, i no he pensat que hem de tenir cura del llac. M'he deixat portar per la meva avarícia, com el cobai de la història! -

-Sí, de vegades fem les coses i no pensem en les conseqüències que poden tenir-.

-És una bona història, àvia, però crec que no és una bona comparació-.

- Per què dius això, Phuyu? -

- Perquè tothom sap que els humans som més intel·ligents que els cobais! A nosaltres no se'ns acudiria mai espatllar així el lloc on vivim, ens adonaríem i pararíem a temps... O no?

La meva àvia va començar a riure. -Veig Phuyu que encara et queda molt per aprendre".